

Sodankylän kunta

LAUSUNTO

kirjaamo@sodankyla.fi

13.5.2026

Dnro 235/2026

Lausuntopyyntö 1.4.2026

SODANKYLÄN KUNNAN RAKENNUSJÄRJESTYSLUONNOS

Sodankylän kunta pyytää lausuntoa rakennusjärjestysluonnoksesta.

Sodankylän kunnan alueelle sijoittuu kokonaan tai osittain Sattasniemen, Lapin, Syväjärven, Oranien, Kemin-Sompion ja Pyhä-Kallion paliskunnat. Tulee huomioida myös, että alueelle sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta (PHL 2§) sekä saamelaisten kotiseutualuetta (Laki saamelaiskäräjistä 4§).

Poronhoito on merkittävä elinkeino Sodankylän kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä. Paliskuntien poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Poronhoidon huomioiminen

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja muussa poronhoitoalueella tapahtuvassa toiminnassa. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta valtion maata ei saa käyttää, sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2§). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2§).

Poronhoidon kannattavuuden edellytys on vapaa laidunnusoikeus (PHL 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset tähän on lueteltu laissa. PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueille. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä yritystoiminnan alueita eivätkä ne ole myöskään lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämispauksissa. Saamelaisten kotiseutualueella porojen laiduntamista koskevat rajoitukset ja aitaamisvelvollisuus tiettyjen ehtojen täyttyessä koskevat ainoastaan viljelyksiä ja metsänuudistusalan taimikoita, eivät esimerkiksi asutusta, loma-asutusta, puutarhoja tai yritystoimintaa (PHL 31§).

Poronhoitolaissa (53§) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Neuvottelut on todettu hyväksi keinoksi yhteensovittaa poronhoitoa ja muita maankäytön muotoja kaavoituksessa, vaikka kyse ei olisikaan valtion maista.

Poronhoito perustuu vapaaseen laidunnukseen. Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamiseen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siis äärimmäisen keskeinen kysymys. Poronhoidolle keskeisillä laidunalueilla ja muilla toiminta-alueilla on kyettävä turvaamaan rauhallisuus ja yhtenäisyys sekä poronhoidon toiminnalliset edellytykset ja on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet ja rakenteet.

Uusi asuin- ja lomarakentaminen perinteisille porolaitumille aiheuttaa lähes poikkeuksetta ongelmia. Etenkin uusien tonttien kohdalla on todennäköistä, että porot päätyvät tonteille ja talojen pihoihin esimerkiksi uuden nurmen ja istutusten houkuttamina. Näistä voi aiheutua konflikteja ja ristiriitoja sekä vakituisten asuntojen osalta mahdollisesti korvausvaatimuksia ja -velvoitteita paliskunnille. Tällaisia tarpeettomia ongelmia asukkaiden ja poronhoitajien välillä tulee pyrkiä ennakkoimaan ja ehkäisemään. Uusien tonttien ostajille on hyvä tiedottaa tontin sijaitsemisesta poronhoitoalueella. Kaavoituksessa tulee pyrkiä huomaamaan potentiaaliset ristiriidat ja pyrkiä etsimään niihin ratkaisuja jo ennakkoon.

Kaavoituksessa on lähtökohtana erilaisten alueidenkäytön intressien ja tarpeiden yhteensovittaminen. Kaavoitusprosessit toimivat alueidenkäytön suunnittelun vuorovaikutteisuuden välineenä. Kaavoituksella on myös oikeusvaikutuksia. Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. Kaavoituksessa tulee lisäksi paliskunnan avulla hyödyntää olemassa olevaa paliskuntien paikkatietoaineistoa, joka kertoo poronhoidon keskeisistä laidun- ja toiminta-alueista.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioinnista ja säilyttämisestä. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 koko kaava-alueella koskeva yleismääräys edellyttää: *"Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaiden kotiseutalueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä kolttala-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa."*

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Paliskuntain yhdistys ehdottaa rakennusjärjestykseen lisättäväksi kohdan poronhoidon huomioimisesta:

Rakentaminen poronhoitoalueella

Sodankylän kunnan alueelle sijoittuu kokonaan tai osittain Sattasniemen, Lapin, Syväjärven, Oraniemen, Kemin-Sompion ja Pyhä-Kallion paliskunnat. Alueelle sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta (PHL 2§) sekä saamelaisten kotiseutualuetta (Laki saamelaiskäräjistä 4§).

Sodankylän kunnan myymien ja vuokraamien tonttien luovutusasiakirjoissa tulisi olla maininta tontin sijaitsemisesta poronhoitoalueella ja sijainnista riippuen erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta tai saamelaisten kotiseutualueella. Alue on pääasiallisesti erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua aluetta, jolla olevaa valtion maata ei saa käyttää siten, että siitä aiheutuu poronhoidolle huomattavaa haittaa.

Rakennuspaikkojen sijoittelun osalta kaavan yleismääräyksiin tulisi lisätä määräys: "Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain 3 §:n takaama porojen vapaa laidunnusoikeus." Kaavamääräyksissä tulee ottaa huomioon, että PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueille. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä yritystoiminnan alueita, mitkä eivät ole lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämistapauksissa. Saamelaisten kotiseutualueella porojen laiduntamista koskevat rajoitukset ja aitaamisvelvollisuus tiettyjen ehtojen täytyessä koskevat ainoastaan viljelyksiä ja metsänuudistusalan taimikoita, eivät esimerkiksi asutusta, loma-asutusta, puutarhoja tai yritystoimintaa (PHL 31§).

Kaavoitettaessa poronhoitoalueella, tulee pyytää kyseiseltä paliskunnalta/paliskunnilta lausunto kaavoituksen eri vaiheissa sekä huomioida PHL53§ mukainen neuvotteluvelvollisuus. Muualla kuin valtion mailla suositellaan PHL53§ kaltaisten neuvotteluiden käymistä.

Rakennusjärjestyksen luonnoksessa kohdassa 4.9 § koskien eläinsuojien ja -tarhojen sijoittamista määrätään, että "Kyseisten alueiden lisäksi myös porotarhojen rakentaminen asemakaava-alueilla on kielletty, ellei aluetta ole nimenomaan osoitettu tähän käyttötarkoitukseen". Poroaitojen ja -tarhojen rakentaminen asemakaava-alueella tulisi olla sallittua ilman erikseen osoitettua käyttötarkoitusta, sillä voi olla mahdollista, että asemakaava-alueilla on jo olemassa porotarhoja. Paliskunnilla voi olla myös tarpeen rakentaa aitoja, siirrettäviä tai kiinteitä, porojen keräämiseen ja siirtämiseen tietyiltä alueilta.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi